

בסופה של פרשתנו, פרשת בלק, מסופר על חטאו של נשיא שבט שמעון, זמרי בן סלוא: "וְהִנֵּה אִישׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל בָּא, וַיִּקְרַב אֶל אַחִיו אֶת הַמִּדְיָנִית, לְעֵינֵי מֹשֶׁה וּלְעֵינֵי כָל עַדְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל, וְהָמָּה בָכִים פָּתַח אֵהָל מוֹעֵד: וַיֵּרָא פִּינְחָס בֶּן אֶלְעָזָר בֶּן אֶהֱרֹן הַכֹּהֵן, וַיִּקָּם מִתּוֹךְ הָעֵדָה וַיִּקַּח רֶמֶח בְּיָדוֹ: וַיָּבֹא אַחֵר אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל הַקְּבָה, וַיִּדְקַר אֶת שְׁנֵיהֶם, אֶת אִישׁ יִשְׂרָאֵל וְאֶת הָאִשָּׁה אֶל קְבַתָּהּ, וַתַּעֲצֹר הַמַּגֵּפָה מֵעַל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיְהִיו הַמֵּתִים בַּמַּגֵּפָה, אַרְבָּעָה וָעֶשְׂרִים אֱלֹף.¹

על פי תורת הסוד, נשמתו של זמרי בן סלוא באה מנשמות "עולם התוהו".

עולם התוהו ועולם התיקון

מהו תוהו?

תוהו אינו אי סדר. תוהו פירושו, עוצמות וכוחות חיים המתפרצים ללא כל נקודת איזון.

הרב קוק כותב²: "ההדרכה הרגילה של תום ויושר, בשמירת המידות הטובות וכל דת ודין, זהו עניין תהלוכות עולם התיקון. וכל התפרצות מזה, בין מצד קלות דעת והפקרות ובין מצד עליית דעת והתעוררות רוח עליון, הוא מעניין עולם התוהו...".

המושג "עולם התוהו" היה קיים לפני בריאת העולם. דהיינו, כל הכוחות שברא הקדוש ברוך הוא בעולמו, היו בשיא כוחם, מבלי להיות מתואמים זה עם זה. דומה הדבר לילד קטן שאין לו את יכולת הבקרה על כוחות הנפש שלו. דהיינו, אם הוא שמת, אז הוא שמח עד הסוף, ואם הוא כועס, גם אז, הוא כועס עד הסוף. בעולם התוהו הייתה למעשה שבירת הכלים. לא היה בכוחו של העולם דאז, להכיל עוצמות כאלו. כאשר כל הכוחות אינם מתואמים אלו עם אלו ואין ביניהם שום נקודת איזון, מציאות כזו עלולה לשרוף חלילה את כל הסביבה.

מעשה זמרי

שיחתו של מו"ר
הרב יהודה עובדיה זצ"ל
לפרשת בלק

¹ במדבר כה, ו-ט.

² אורות, זרעונים פרק ג': "הנשמות של עולם התוהו".

זו בדיוק הנקודה שבה היה צריך להגיע "עולם התיקון". עולם שכולו סדר. כל כוח בעולם התיקון הועמד על מתכונתו בצורה מסודרת. וכך הפכה המציאות להיות מאוזנת יותר.

כך גם כותב ה"שם משמאל", על ההבדל בין "עולם התוהו" ל"עולם התיקון": "והנה ידוע כי עולם התיקון הוא מהתמזגות המידות ועולם התוהו הוא בלי התמזגות"³.

בעל "מחשבות חרוץ" מרחיב בעניין התגלגלות עולם התוהו לעולם התיקון:

"וכך רצה ה' יתברך בבריאת העולם, כידוע, בסוד בורא עולמות ומחריבן"⁵, שהן עולם התוהו. ורמזה תורה במה שנאמר⁶: והארץ היתה תוהו וגו', וכך ברייתו של עולם - ברישא חשוכא והדר נהורא. ויסד ה' יתברך כל הבריאה כן, שיתרון האור - רק מן החושך. ואין אדם עומד על דברי תורה אלא אם כן נכשל⁷, דצריך להיות קלוקל מקודם ואחריו תיקון...".

ומוסיף רבי אלימלך מליז'אנסק⁸:

"וזהו מתחילה עלה במחשבה לְבְרָאָה במידת הדין. ראה שאין העולם מתקיים - שיתף בו מדת הרחמים. היינו, מתחילה היו בריאת עולמות החרובין ואחר כך היו בריאת עולמות התיקון שהוא מידת הרחמים. וזהו⁹ מה שאמרו חז"ל¹⁰ 'כשברא הקדוש ברוך הוא עולמו היה נמלך בנשמות הצדיקים'. לכאורה אינו מובן מה זה שהיה נמלך בצדיקים, אך הענין הוא לפי דברינו, דהנה הצדיק צריך גם כן להיות עבודתו תמיד כמו שהיה בריאת העולמות, שהיה מתחילה עולם החרובין, ואחר כך עולם התיקון".

שבירת הכלים

אם יש לאדם התרוממות רוחנית שמביאה אותו לעוצמה רוחנית גבוהה, אבל המקום האמיתי בו הוא נמצא מבחינה רוחנית עדיין לא ראוי לעוצמה כזו - באה התרסקות גדולה - שבירת הכלים.

הרב קוק¹¹ כותב על "שבירת הכלים", דהיינו מציאות שבה עלול להגיע כח לעוצמה כל כך גבוהה עד שלא יהיה בנמצא כלי שיוכל להכיל אותן:

"...לפעמים מתגבר האור. רוצה החפץ באור יותר עדין, יותר פנימי, יותר אמת שהוא לעצמו, יותר עזיז בתוכן תוכיותו, מופיע האור על הכלי, המחשיכה על ההויה, אין המעמד יכול להתקיים, אין התוכן הולם. משתברים הכלים, מתים המלכים, מתים האלים, נשמתם מסתלקת, מרקיעה לשחקים, הגופים יורדים לעלמא דפירודא, ההויה מתיצבת ערומה, בודדה, קרועה, פזורה, בקרבה כנוס, גנוז וטמיר, חשק עולמים לאור עליון, חסד עולמים שהניח בכלים הנשברים את אורו, את ניצוצותיו, בכל תנועה, בכל תוכן חיים, בכל מהות יש, יש ניצוץ, ניצוץ של ניצוץ, דק ודק מכל דק...".

בעל ספר "באר מים חיים"¹² מבאר כיצד עולם התיקון מתקן את שבירת הכלים:

"...ונמצאת אומר, אשר סיבת שבירת הכלים היה, מפני שכל הששה קצוות היו כאחד, חלונותיהם שוין מזה לזה, ובלי ריחוק מקום. ולא היה יכול התחתון לסבול האור שבא לו מלמעלה ממנו - ועל כן נפל ונשבר... ועל כן בכדי לתקן העולם בבחינת עולם התיקון, שלא יחרבו עוד...".

אדמו"רי חסידות חב"ד נהגו לומר על הגאולה שהיא "תהיה כשיהיה אורות דתוהו בכלים דתיקון".

האור הוא המהות, הכלי הוא התרגום לאור. לאדם מבוגר יש כלים של תיקון, כלומר, יש לו את יכולת גילוי הנפש בצורה מתוקנת יותר. אך לעומת זאת, עוצמת האור שנמצאת בכליו - חלשה. אין לו את אותה התלהבות גדולה שיש לילד קטן.

3 שם משמאל פרשת שלח- תרע"ב.

4 ספר מחשבות חרוץ אות י"ח.

5 בראשית רבה ג, ז.

6 בראשית א, ב.

7 גיטין מג.

8 נועם אלימלך פרשת בא.

9 בראשית רבה יב, טו.

10 בראשית רבה ח, ו.

11 אורות הקודש כרך ד פיסקה טו.

12 באר מים חיים על פרשת בראשית פרק א.

נשמות העולמות

נשמות עולם התווה הן נשמות שהכוח המחיה אותם הוא "עולם התווה". לנשמות אלו יש את הנטייה למוחלטות ללא איזון – אין להן שום דבר שממצע אותן.

נשמות עולם התיקון הן נשמות שאצלן הכל מסודר. קביעת העתים לתורה מדי יום, נוטעת בהן כוח רוחני. כוח שנותן להן סדר ומשמעות בחיים.

הרב קוק אומר שכשאדם שומר את דרך ה' והמצוות, הרי זה הביטוי המובהק ביותר של עולם התיקון. נשמות עולם התיקון הן נשמות בלי תנודות חריגות, נשמות שיש להן תהלוכות של תום ויושר¹³: "אלא שיש הפרש גדול בפרטים של עולם התווה עצמו ובנטייתו, לשמאל או לימין. האידאליסטים הגדולים רוצים בסדר יפה וטוב, מוצק ואדיר כזה, שאין בעולם לו דוגמא ויסוד, על כן הם מהרסים את הבנוי לפי מידת העולם. המעולים – יודעים גם לבנות את העולם הנהרס. אבל הגרועים, שהנטיה האידיאלית היותר עליונה נגעה בהם רק נגיעה כל שהיא – הם רק מחבלים ומהרסים, והם המושרשים בעולם התווה בערכו הנשפל".

נמצינו למדים כי יש הבדל בין התפרצות של "עולם התווה" שהולכת לכיוון השמאל – לשלילה, ובין התפרצות שהולכת לימין – לצד הטוב.

לפעמים יש צורך לשבור משהו כדי לבנות אותו מחדש. כמו משה רבנו ששבר את הלוחות כדי לתת לוחות חדשים.

עולם התווה פירושו הקצנה. דהיינו, אפשר להגביה אתו עד לשמים, או חלילה להשפיל מטה עד עפר. אסור לעוצמה הפנימית שתהיה מועטת, אך צריך להיזהר שהכלים יוכלו להכיל את אותה העוצמה, שאם לא כן, הפיצוץ הוא בלתי נמנע.

נשמת זמרי

נשמתו של זמרי בן סלוא, נשיא שבט שמעון, הייתה אחת מאותן נשמות של "עולם התווה". שהרי זמרי לא לקח את כזבי בת צור בסתר, אלא עשה זאת לעיני כל העדה, כפי שמתואר בתורה באריכות.

על כך כותב הרב קוק¹⁴:
"הרשעים, בעלי הפרינציפים, הפושעים להכעיס ולא לתאבון, נשמתם גבוהה מאד מאורות דתוהו. בחרו בהרס והרס מהרסים, העולם מתשטש על ידם והם עמו... בעתותי גאולה – מתגברת חוצפה. וסער מתחולל הולך וזועף. פרצים אחר פרצים ופרצו, חוצפה מחוצפה תגדל, מאין קורת רוח בכל האוצר הטוב של האור המוגבל והמצומצם מפני שאיננו ממלא את כל המשאלות כולם..."

זמרי הוא פרינציפיונר, עושה דווקא, בצורה גלויה, ובאופן מתריס למשה רבנו¹⁵:
"בן עמרם! זו אסורה או מותרת? אם תאמר: אסורה! בת יתרו – מי התיקה לך?!"
זו אינה עבירה רגילה, יש בה אמירה הצהרתית. יש כאן ניסיון ברור של זמרי בן סלוא "לשבור את הכלים".

מהותו של שבט שמעון

המאפיין העיקרי של שבט שמעון, שבטו של זמרי, הוא המאבק. יש בו עוצמות כל כך גדולות שבמקום להיות מאוזנות ומתואמות אלו עם אלו – הן מתנגשות זו בזו. כאשר נולד ללאה בנה השני, אמרה לאה¹⁶:
"כי שמע ה' כי שנואה אַנְכִי וַיִּתֶּן לִי גַם אֶת זֶה, וַתִּקְרָא שְׁמוֹ שְׁמֵעוֹן".

זמרי אומר כביכול: "בואו נשבור את המחיצות. נלך לצד הקיצוני! מספיק עם הבדלנות של עם ישראל, נעשה דווקא!" אל מול עוצמה שכזאת – קשה להגיב. כי באמת יש פה עוצמה אדירה שנובעת מאמונה טועה של ליבו התועה של זמרי. זו הסיבה שעם ישראל לא מצליח להגיב למעשיו של זמרי כי אין בהם את העוצמות שמסוגלות להתמודד מול העוצמה שלו. אפילו משה רבנו לא מגיב, שהרי משה עצמו נמצא בעין הויכוח, והוא עדיין בשלב של מציאת טענות נגד, לטענותיו של זמרי.

13 אורות שם שם.

14 אורות שם שם.

15 רש"י במדבר כה, ו.

16 בראשית פרק כט, לג.

נשמת רבי עקיבא – התוהו החיובי
נשמת רבי עקיבא היתה נשמה שבאה מעולם התוהו המתוקן, דהיינו, צדו החיובי של עולם התוהו.

רבי עקיבא, למרות היותו עם הארץ במשך ארבעים שנה – בנה עולם ומלואו. כל שאיפתו היתה לפרוץ ולהגיע אל כל מערכות הקדושה. רבי עקיבא היה בבחינת התוהו החיובי. תוהו שכל כולו הוא אידיאליזם פורץ גבולות.

לכן כשמת רבי עקיבא על קידוש השם המילים שהוציא מפיו היו מתוך קריאת שמע: "ואהבת את ה' אלוקיך בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאודך". כפי שמספרים לנו חז"ל¹⁷:

"בשעה שהוציאו את רבי עקיבא להריגה – זמן קריאת שמע היה. והיו סורקים את בשרו במסרקות של ברזל, והיה מקבל עליו עול מלכות שמים. אמרו לו תלמידיו: רבנו, עד כאן?! אמר להם: כל ימי הייתי מצטער על פסוק זה, בכל נפשך – אפילו נוטל את נשמתך! אמרתי: מתי יבוא לידי ואקיימנו? ועכשיו שבא לידי לא אקיימנו?! היה מאריך באחד – עד שיצתה נשמתו באחד".

זהו התוהו המתוקן. התוהו שממנו נחצבה נשמתו של רבי עקיבא – אבי התורה שבעל פה, ששבר את כל הגבולות ומגבלות הנפש אל הצד החיובי.

כך גם הוא הסוד של נשמותינו. גם עלינו מוטלת המשימה הגדולה והחשובה של שבירת הגבולות של עצמנו לכיוון החיובי והטוב, בכל רגע מחיינו.

נפתחה רשימת תפוצה במייל

לקבלת ד"ת של מו"ר הרב יהודה עובדיה זצ"ל

אפשר להירשם בכתובת

zot.leyehuda@gmail.com

נשמח אם תהיו שותפים להפצה

המשפחה

זו נקודת הזמן בה מגיע פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן. גם הוא, כמו זמרי אך מן העבר השני (מן 'המעולים' של נשמת התוהו) מגיע עם עוצמות אדירות, כשהוא מבין שבמצבים כאלה חייבים להגיב בעוצמה, ללא מורא ופחד, גם אם צריך לנעוץ רומח בגופו של נשיא שבט מישראל.

תיקון החטא

יש חטאים שיש להם ממשות. גם אם יחלפו עשרות דורות, עדיין אותה ממשות מבקשת תיקון ומנוחה. התיקון מתאפשר כאשר אותה מציאות חוזרת כביכול על עצמה.

האר"י ז"ל אומר שנשמותיהם של עשרים וארבעה אלף האנשים שמתו ביום המגיפה על דבר פעור הן אותן נשמות שהתגלגלו מאות שנים אחרי כן בעשרים וארבעה אלף תלמידיו של רבי עקיבא שגם הם מתו במגיפה.

מותם של תלמידי רבי עקיבא היה למעשה התיקון לחטאו הנורא של זמרי בן סלוא. חטא שביקש להיתקן ולהמתין עד דורו של רבי עקיבא, כאשר רבי עקיבא עצמו הוא התיקון של נשמת זמרי, שהופיעה כביכול בצורה מתוקנת בנשמתו של רבי עקיבא. אשתו של טורנוסרופוס הרשע, שהיתה אחר כך לאשתו של רבי עקיבא עצמו – היא היא תיקון נשמתה של כוזבי בת צור¹⁷:

"שהיה רבי עקיבא מקפח טורנוסרופוס לפני קיסר בְּקֶרְאֵי. פעם אחת הלך לביתו זועף, אמרה לו אשתו (של טורנוסרופוס) מפני מה פניך זועפים היום? אמר לה, מפני פלוני שמצער אותי. אמרה לו, אלוהיהם של אלו שונא זימה, תן לי רשות ואכשיל אותו בדבר עבירה. והלכה וקישטה עצמה ובאת לפני רבי עקיבא, כשראה אותה, רָקַק, וְשָׁחַק וּבָכָה. אמרה לו, פרש לי שלשה דברים הללו, אמר לה, שתים אפרש והשלישית לא אפרש. מה שרקקתי, שאת כותית ובאת מטיפה סרוחה ופסולה. מה שבכיתי, על האי שופרא דְּבָלִי בארעא. ומה ששחק לה, לא פירש לה. והוא שחק, לפי שראה ברוח הקודש שעתידה להתגייר ולהנשא לו. אמרה לו, יש לי תשובה? אמר לה, הן! הלכה ונתגיירה, והכניסה לו ממון הרבה וּנְשָׂאָה".

¹⁷ תוספות נדרים דף נ, עב.

¹⁸ ברכות סא, עב.